

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2022
 SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

1. uzdevums (21 punkts).

Apvelc ar apli pareizās atbildes burtu! (Katram jautājumam ir tikai viena pareiza atbilde.)

1. Kurš jautājums vislabāk raksturo ekonomikas būtiskāko problēmu?
A Kā panākt straujāku ekonomikas izaugsmi?
B Kā novērst valsts budžeta deficītu?
C Kā paaugstināt iedzīvotāju labklājības līmeni?
D Kā efektīvāk izmantot ražošanas resursus, lai pilnīgāk apmierinātu cilvēku vajadzības?
2. Latvijā ir nepieciešams ieguldīt līdzekļus mūsdienīgas koncertzāles un dzelzceļa „Rail Baltic” būvniecībā. Izdarot izvēli, svarīgākais ir noteikt:
A ierobežotības problēmu;
B alternatīvas izmaksas;
C ražošanas izmaksas;
D savstarpēji aizvietojamās preces.
3. Tirgus nepilnību novēršanu valsts risina:
A brīvā tirgus sistēmā;
B komandekonomikā;
C jauktā ekonomikas sistēmā;
D brīvā tirgus sistēmā un komandekonomikā.

2021. gadā valdība ģimenēm par katru bērnu izmaksāja 500 eiro pabalstu. Pieņemsim, ka jaunieši šo pabalstu izlietoja sev nepieciešamās tehnoloģijas – jaunu viedtālrunu, datoru – iegādei.

Izmantojot doto informāciju, atbildi uz **4. un 5. jautājumu!**

4. Kā pabalsta naudas izlietošanas radītās izmaiņas viedtālrunu tirgū ietekmē pieprasījumu un piedāvājumu?
A Notiek pieprasījuma un piedāvājuma līkņu nobīde pa labi.
B Notiek pieprasījuma un piedāvājuma līkņu nobīde pa kreisi.
C Piedāvājuma līkne nobīdās pa labi.
D Pieprasījuma līkne nobīdās pa labi.
5. Kādas sekas rodas viedtālrunu tirgū, ja notiek piešķirtās pabalstu naudas izlietošana to iegādei?
A Pieaug viedtālrunu cena, un palielinās nopirktais viedtālrunu daudzums.
B Pieaug viedtālrunu cena, un samazinās nopirktais viedtālrunu daudzums.
C Pieaug viedtālrunu cena, bet nemainās to nopirktais daudzums.
D Viedtālrunu cena nemainās, bet palielinās to nopirktais daudzums.
6. Kas neatbild par uzņēmuma saistībām ar savu personīgo mantu?
A Individuālie komersanti.
B Pilnsabiedrību dalībnieki.
C Tikai sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA) dalībnieki.
D SIA un AS dalībnieki.
7. Balss tiesības akcionāru sapulcē ir īpašniekam, kuram pieder:
A priekšrocības akcijas;
B personāla akcijas;
C priekšrocības un personāla akcijas;
D parastās akcijas.

Aizpilda skolotājs:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums

8. Par akciju sabiedrības peļņas sadali lemj:
A akcionāru sapulce;
B valde;
C padome;
D padome pēc valdes ieteikuma. 8._____
9. Uzņēmums ražo datorvadāmus darbgaldus. Bilances sastādīšanas dienā noliktavā ir 10 darbgaldi. Kuros bilances posteņos iekļaus noliktavā esošo darbgaldu vērtību?
A Pamatlīdzekļos, aktīvā.
B Pašu kapitālā, pasīvā.
C Krājumos, apgrozāmajos līdzekļos, aktīvā.
D Ilgtermiņa ieguldījumos, aktīvā. 9._____
10. Starpību starp neto un bruto darba algu veido:
A iedzīvotāju ienākuma (IIN) un pievienotās vērtības (PVN) nodoklis;
B IIN un sociālais nodoklis (VSOAI);
C VSOAI un netiešie nodokļi (PVN, akcīzes, muitas);
D tikai IIN. 10._____
11. Centrālās bankas darbības galvenais mērķis ir nodrošināt:
A pilnīgu nodarbinātību;
B ekonomikas izaugsmi;
C cenu stabilitāti;
D valsts finanšu stabilitāti. 11._____
12. Ierobežojošās monetārās politikas pasākumi centrālajai bankai ir jāveic, ja
A valstī palielinās inflācija;
B ekonomikā ir izaugsme, palielinās saražotās produkcijas apjoms;
C samazinās naudas aprites ātrums;
D iedzīvotāji sāk aizņemt vairāk naudas. 12._____
13. Kādu ekonomisko politiku īsteno centrālā banka, ja tā iepērk vērtspapīrus?
A Stimulējošo monetāro politiku.
B Stimulējošo fiskālo politiku.
C Ierobežojošo monetāro politiku.
D Ierobežojošo fiskālo politiku. 13._____
14. Kāds ir Latvijas valsts budžets pirms Covid-19 pandēmijas un pēc tās?
A Pirms Covid-19 pandēmijas – ar pārpalikumu, bet pandēmijas krīzē un šobrīd – ar deficītu.
B Pirms Covid-19 – ar pārpalikumu, arī pandēmijas laikā – ar pārpalikumu.
C Pirms Covid-19 – ar deficītu, arī pandēmijas laikā – ar deficītu.
D Pirms Covid-19 pandēmijas – ar deficītu, bet pandēmijas laikā – ar pārpalikumu. 14._____
15. Kā Covid-19 pandēmijas ietekmē vajadzētu mainīt nodokļus un valsts izdevumus, ja valdība nolemj īsteno stimulojošo fiskālo politiku?
A Nodokļi – jāsamazina, valsts izdevumi – jāpalielina.
B Nodokļi – jāsamazina, valsts izdevumi – jāsamazina.
C Nodokļi – jāpalielina, valsts izdevumi – jāpalielina.
D Nodokļi – jāpalielina, valsts izdevumi – jāsamazina. 15._____
16. Pieņemsim, ka valstī ir pilnīga nodarbinātība un dabiskā bezdarba līmenis ir 5 %. Ekonomikā notika lejupslīde un reālais IKP samazinājās par 10 %. Tāpēc bezdarba līmenis valstī atbilstoši Oukena likumam varētu būt:
A 25 %;
B 15 %;
C 10 %;
D 5 %. 16._____

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums

17. Kādu likumsakarību starp bezdarba līmeni un inflāciju atklāja ekonomists Filipss?
A Ja ir augsts bezdarba līmenis, ir arī augsta inflācija.
B Ja bezdarba līmenis samazinās, inflācija palielinās.
C Ja ir zems bezdarba līmenis, ir arī zema inflācija.
D Ja bezdarba līmenis paaugstinās, tad arī inflācija palielinās.
18. Pieņemsim, ka Zviedrijas kronas kurss ir stabils, bet eiro kurss paaugstinās. No tā ieguvējs ir:
A Latvijas iedzīvotājs, kurš Zviedrijā nopērk jaunu „Volvo” automobili;
B „Volvo” ražotājs, kurš daudzas detaļas iegādājas eirozonas valstīs;
C zviedru tūrists, kurš dodas ceļojumā uz eirozonas valstīm;
D Latvijas iedzīvotāji, kuri strādā Zviedrijā un darba algu saņem zviedru kronās, bet atvaļinājumu pavada Latvijā.
19. Ja gada laikā nominālie ienākumi palielinājās par 7 % un inflācijas temps bija 2 %, tad iedzīvotāju reālie ienākumi
A palielinājās par 9 %;
B palielinājās par 7 %;
C palielinājās par 5 %;
D samazinājās par 2 %.
20. No neprognozētas inflācijas iegūst:
A skolotāji, jo viņu ienākumi nemainās;
B iedzīvotāji, kuri izveidojuši naudas uzkrājumus;
C naudas aizdevēji, kuri naudu aizdeva pirms inflācijas;
D ūrnieki, kuri noslēdza ilgtermiņa trīs līgumu pirms inflācijas.
21. Uzņēmums sasniedz optimālo ražošanas apjomu, ja:
A galējie ieņēmumi (MR) kļūst lielāki par galējām izmaksām (MC);
B galējās izmaksas (MC) kļūst vienādas ar galējiem ieņēmumiem (MR);
C uzņēmuma peļņa kļūst vienāda ar pastāvīgām izmaksām (FC);
D vidējās kopējās izmaksas (ATC) sāk samazināties.

17. _____

18. _____

19. _____

20. _____

21. _____

Kopā par
1. uzd.: _____

2. uzdevums (6 punkti).

Izlasi apgalvojumus! Izvērtē, vai tie ir patiesi vai aplami, un atzīmē ar „X” atbilstošajā ailē!

Nr.	Apgalvojums	Paties	Aplams
1.	Specializācija un starptautiskā tirdzniecība ļauj valstīm efektīvāk izmantot ierobežotos resursus, palielina preču ražošanas iespējas.		
2.	Brīva tirdzniecība mazina konkurenci, veicina monopolu rašanos.		
3.	Latvijas valdība, nosakot ievaduitas tarifus āboliem, vēlas aizsargāt Latvijas ražotājus.		
4.	Absolūto priekšrocību visbiežāk nodrošina izdevīgs ģeogrāfiskais stāvoklis, bagāti dabas resursi un labvēlīgs klimats.		
5.	Valstij ir salīdzināma priekšrocība, ja tā spēj ražot precī ar mazākām izmaksām.		
6.	Nosakot importa kvotu, valdība nosaka preces maksimālo cenu, par kādu precī var ievest valstī.		

Kopā par
2. uzd.: _____

3. uzdevums (6 punkti).

Papildini tekstu – norādītajās vietās ieraksti kādu no dotajiem ekonomikas terminiem! Daži termini ir lieki. Lieto vajadzīgo locījumu, dzimti un laiku! Termini var atkārtoties.

Birža, konkurence, darba resursi, pilnīga konkurence, monopolistiskā konkurence, oligopols, monopols, cena, ārpuscena, ekonomisks, administratīvs, subsīdijas.

• Cīņa starp preču ražotājiem vai pakalpojumu sniedzējiem par izdevīgākiem preču ražošanas un realizācijas vai pakalpojumu sniegšanas apstākļiem, kā arī iespēju gūt lielāku peļņu ir

_____.

• _____ atsevišķs ražotājs nevar ietekmēt tirgus cenu.

• _____ ir tirgus ar daudziem pārdevējiem, kuri piedāvā līdzīgas, bet ne identiskas preces (vai daudzi pakalpojumu sniedzēji, kuri piedāvā līdzīgus, bet ne identiskus pakalpojumus).

• Ja tirgū preci vai pakalpojumu piedāvā četri ražotāji, tad tas ir

_____.

• Uzņēmumu darbību _____ tirgū bieži regulē valdība, īstenojot likuma prasības.

• Pircējiem vislielākās izvēles iespējas savu vajadzību apmierināšanai ir

_____ tirgū.

Kopā par
3. uzd.:

Kopā par
1. daļu:

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2022
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

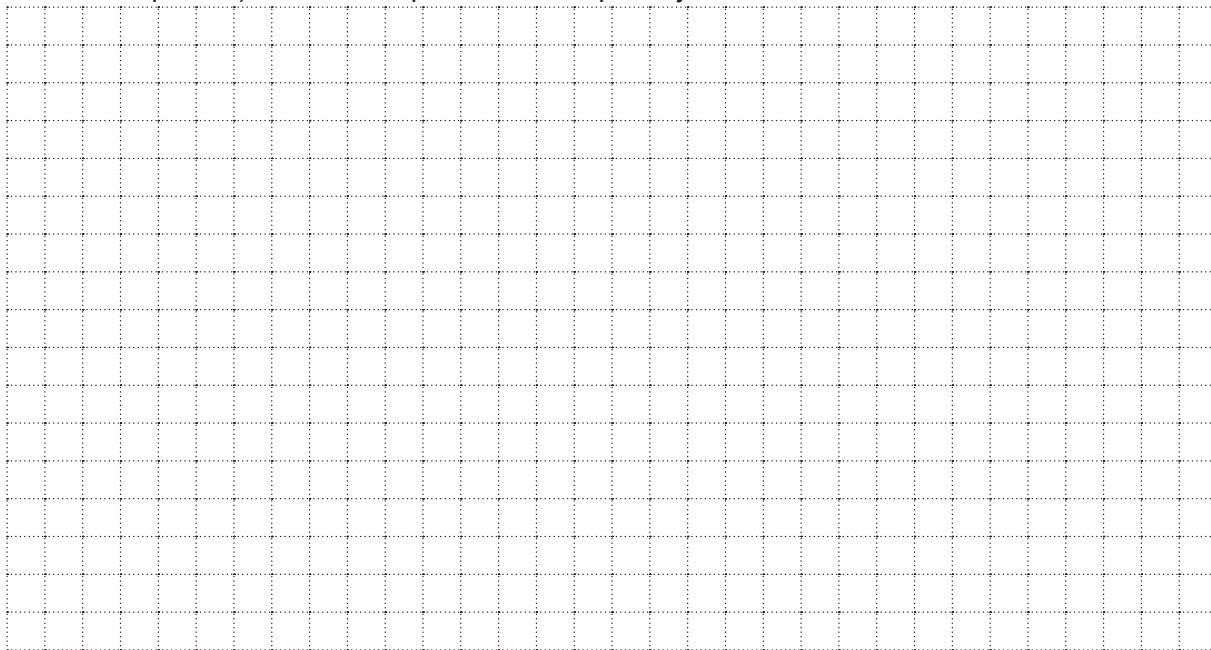
1. uzdevums (14 punkti).

Tabulā apkopota informācija par vietējo ābolu tirgu.

Cena (eiro/kg)	Pieprasītais daudzums (kg)	Piedāvātais daudzums (kg)
0,40	200	40
0,45	180	60
0,50	150	100
0,55	110	120
0,60	80	160
0,65	60	200

Aizpilda skolotājs:

1.1. Izmantojot tabulā dotos datus, uzzīmē pieprasījuma un piedāvājuma grafiku (vienā koordinātu plaknē)! Uzraksti nepieciešamos apzīmējumus!

1.1. _____

1.2. Izmantojot grafiku, nosaki:

- tirgus līdzsvara cenu _____ eiro,
- tirgus līdzsvara daudzumu _____ kg!
- Aprēķini pārdevēja ieņēmumus pie līdzsvara cenas! (*Parādi aprēķina gaitu!*)

1.2. _____

Uzmanību! 1. uzdevuma turpinājums nākamajā lappusē.

1. uzdevuma turpinājums

1.3. Nosaki pārdevēja ieņēmumus, ja tirgū tiks noteikta cena 0,45 eiro par kilogramu! Parādi aprēķina gaitu!

• Pieņemsim, ka valdība ābolu tirgū nosaka fiksēto cenu 0,45 eiro/kg.

Vai šī cena ir *cenās griesti* vai *cenās grīda*? (*Pareizo pasvītros!*)

• Vai cenās 0,45 eiro/kg noteikšana tirgū izraisīs ābolu *pārpalikumu* vai tomēr to *trūkumu*? (*Pareizo pasvītros!*)

1.4. Uzraksti pieprasījuma elastības koeficienta aprēķināšanas formulu! Paskaidro apzīmējumus!

1.5. Aprēķini ābolu pieprasījuma elastības koeficientu, ja cena pieaug no 0,55 eiro par kilogramu uz 0,60 eiro par kilogramu! Parādi aprēķina gaitu!

1.6. Vai ābolu pieprasījums šajā tirgū ir elastīgs vai neelastīgs? (*Pareizo pasvītros!*)

2. uzdevums (8 punkti).

Uzņēmums darbojas pilnīgas konkurences apstākļos.

2.1. Aizpildi tabulu!

Q (gab.)	P (€)	TR (€)	MR (€)	TC (€)	MC (€)	Peļņa/ zaudējumi („-”) (€)
0				60		
1	70			104		
2				136		
3				156		
4				182		
5				218		
6				264		
7				322		
8				392		
9				474		

2.2. Uzraksti sakarību, pēc kuras uzņēmums var noteikt optimālo ražošanas apjomu!

2.3. Izmantojot tabulas datus, nosaki ražošanas apjomu, pie kura ir lielākā peļņa!

2.4. Nosaki optimālo ražošanas apjomu!

1.3. ____

1.4. ____

1.5. ____

1.6. ____

Kopā par
1. uzd.:

2.1. ____

2.2. ____

2.3. ____

2.4. ____

Kopā par
2. uzd.:

3. uzdevums (9 punkti).

Pieņemsim, ka valsts ekonomikā samazinās reālais iekšzemes kopprodukts (IKP) un bezdarba līmenis pieaug līdz 16 %.

3.1. Attēlo šo situāciju grafiski, izmantojot ekonomiskās aktivitātes cikla modeli! Ar A apzīmē punktu, kurā nosacīti atrodas valsts ekonomika! Uzraksti visus apzīmējumus!

3.1. _____

3.2. Kādu fiskālo politiku vajadzētu īstenot valdībai, lai stabilizētu ekonomiku?

Ar kādiem diviem fiskālās politikas instrumentiem valdība var īstenot šo politiku?

- _____
- _____

3.2. _____

3.3. Aivis veikalā nopirka mēteļi par 126 eiro. Aprēķini, cik eiro tiks pārskaitīti valsts budžetā no šī darījuma kā pievienotās vērtības nodoklis (PVN), ja PVN likme ir 21 %!

- PVN summa no mēteļa iegādes (*Parādi aprēķina gaitu!*)

3.3. _____

3.4. Uzraksti divus piemērus, kas raksturo, ko iegūst tava ģimene no valsts budžetā iekasētajiem nodokļiem!

- _____
- _____

3.4. _____

Kopā par
3. uzd.:

4. uzdevums (6 punkti).

Valsts iedzīvotāju skaits ir 1,908 miljoni. No tiem 60,9 % jeb 1,162 miljoni iedzīvotāju ir darbības vecumā. 971 300 ir ekonomiski aktīvi iedzīvotāji, bet 61 300 iedzīvotāji bija reģistrējušies kā bezdarbnieki.

4.1. Izmantojot doto informāciju, aprēķini reģistrētā bezdarba līmeni!

- Bezdarba līmeņa aprēķina formula:

4.1. ____

- Bezdarba līmenis:

4.2. Kuros divas iedzīvotāju grupas iekļauj ekonomiski aktīvajos iedzīvotājos?

4.2. ____

4.3. Aprēķini tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaitu!

4.3. ____

4.4. Uzraksti nodarbinātības līmeņa aprēķina formulu!

Aprēķini nodarbinātības līmeni valstī!

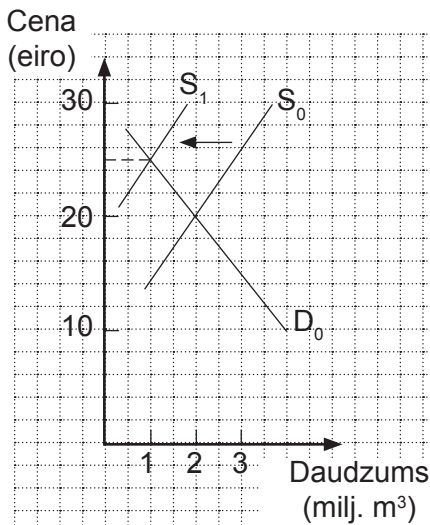
4.4. ____

Kopā par
4. uzd.:

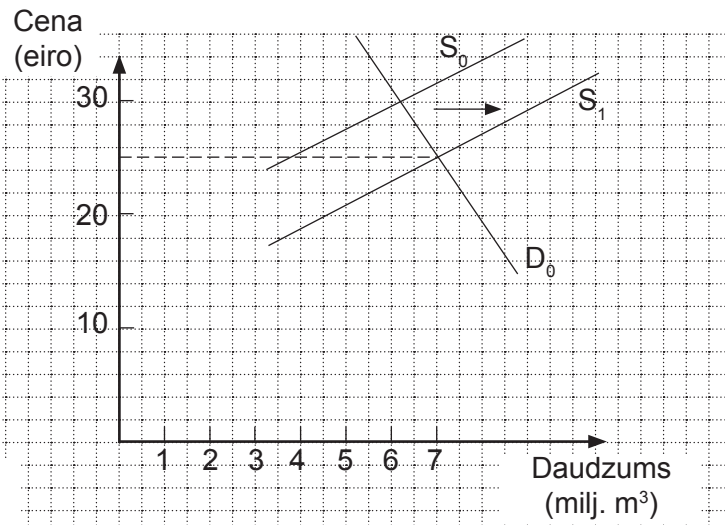
5. uzdevums (8 punkti).

Zemāk doti divi attēli, kuri atspoguļo situāciju koksnes tirgū Latvijā un pasaulē pirms un pēc Latvijas iesaistīšanās starptautiskajā tirdzniecībā. Iepazīsties ar attēlos esošo informāciju un atbildi uz jautājumiem!

Koksnes tirgus Latvijā

Koksnes tirgus pasaulē

5.1. Pamato, kāpēc valstij ir izdevīgi iesaistīties starptautiskajā tirdzniecībā! Ko ir izdevīgāk – koksni eksportēt vai importēt?

Atbilde: izdevīgāk ir _____,
jo _____

5.1. _____

5.2. Kā valsts iesaistīšanās starptautiskajā tirdzniecībā ietekmēs koksnes pieprasījumu un piedāvājumu pasaules tirgū? Kas par to liecina attēlā?

- Koksnes pieprasījums pasaules tirgū _____.
- Koksnes piedāvājums pasaules tirgū _____.

Par to liecina _____

5.2. _____

5.3. Uzraksti divas sekas, ar kurām varētu būt neapmierināti koksnes pircēji (patērētāji) Latvijā, pēc valsts iesaistīšanās starptautiskajā tirdzniecībā!

- _____
- _____

5.3. _____

5.4. Kāds ir būtiskākais Latvijas koksnes pārdevēju ieguvums pēc iesaistīšanās starptautiskajā tirdzniecībā?

5.4. _____

Kopā par 5. uzd.:

Kopā par 2. daļu:

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
2022
SKOLĒNA DARBA LAPA
3. daļa

Vārds _____

Uzvārds _____

Klase _____

Skola _____

3. daļa (24 punkti).

Ekonomisti uzskata, ka jebkura krīze var radīt gan zaudējumus, gan arī rosināt jaunu iespēju attīstību. To var teikt arī par krīzi, kas radusies Covid-19 pandēmijas ietekmē.

Uzraksti apmēram 200 vārdus garu argumentētu pārspriedumu par tēmu: „**Covid-19 pandēmijas ietekme uz Latvijas ekonomiku**”!

Pamato savu viedokli, izmantojot zināšanas ekonomikā, lieto ekonomikas jēdzienus un analizē ekonomisko parādību likumsakarības!

Uzmetums.

EKSĀMENS EKONOMIKĀ
vidusskolai
 2022
 DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

1. un 2. daļas vērtēšanas kritēriji

Uzd. nr.	Kritēriji	Punktu kopskaits
1. daļa		
1. uzd.	1 punkts par katru pareizu atbildi.	21
2. uzd.	1 punkts par katru pareizi novērtētu apgalvojumu.	6
3. uzd.	1 punkts par katru pareizi ievietotu jēdzienu.	6
Kopā		33
2. daļa*		
1. uzd.	1.1. – 1 punkts par pareizi uzrakstītiem apzīmējumiem pie asīm, norādītām mērvienībām un pareizi ievērotu mērogu; 1 punkts par katru pareizi uzzīmētu līkni; 1 punkts par pareizi uzrakstītiem līkņu apzīmējumiem – kopā 4 punkti. 1.2. – 1 punkts par katru pareizi noteiktu lielumu – kopā 3 punkti. 1.3. – 1 punkts par katru pareizi noteiktu lielumu; 1 punkts par katru pareizi pasvītrotu jēdzienu – kopā 3 punkti. 1.4. – 1 punkts par katru pareizi uzrakstītu formulu; 1 punkts par paskaidrotiem apzīmējumiem – kopā 2 punkti. 1.5. – 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu koeficientu. 1.6. – 1 punkts par katru pareizu atbildi.	14
2. uzd.	2.1. – 1 punkts par katru pareizi aizpildītu tabulas kolonu – kopā 5 punkti. 2.2.–2.4. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 3 punkti.	8
3. uzd.	3.1. – 1 punkts par katru pareizi uzzīmētu ekonomisko modeli, 1 punkts par katru pareizi attēlotu punktu A – kopā 2 punkti. 3.2. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 3 punkti. 3.3. – 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu gaitu, 1 punkts par katru pareizi aprēķinātu lielumu – kopā 2 punkti. 3.4. Viens punkts par katru pareizu atbildi – kopā 2 punkti.	9
4. uzd.	4.1. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 2 punkti. 4.2. – 1 punkts par katru pareizu atbildi. 4.3. – 1 punkts par katru pareizu atbildi. 4.4. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 2 punkti.	6
5. uzd.	5.1.–5.4. – 1 punkts par katru pareizu atbildi – kopā 8 punkti.	8
Kopā		45

*Ja skolēns kļūdījies kādā risinājuma solī, tad viņš nesaņem punktu par šo soli, bet turpmākā risinājuma vērtējumu tas neietekmē, ja darbības veiktas pareizi ar kļūdainu starprezultātu.

3. daļa**

Kritēriji Punkti	1 Saturs un organizācija	2 Analīze un argumentācija	3 Ekonomikas fakti un likumsakarības	4 Ekonomikas terminu lietojums un pareizrakstība
3	Saturs pilnībā atbilst tēmai. Domas izklāstītas skaidri, formulēta galvenā ideja.	Izklāstot viedokli, argumentācijā balstās uz atbilstošiem ekonomikas faktiem, ir atklātas un izklāstītas cēloņsakarības.	Korekts faktu un likumsakarību lietojums, ir atklātas likumsakarības.	Korekts ekonomikas terminu un jēdzienu lietojums. Nav kļūdu ekonomikas terminu un jēdzienu rakstībā. Ievēroti rakstības pamatlikumi.
2	Saturs pamatā atbilst tēmai. Apraksts vispārīgs, bet izklāsts loģiski organizēts.	Izklāstot viedokli, argumenti vai pretargumenti ir vispārīgi, nepārlicinoši.	Ekonomikas faktu un likumsakarību lietojumā pieļautas dažas nebūtiskas kļūdas.	Jēdzienu un terminu lietojumā pieļautas nebūtiskas neprecizitātes. Pieļautās kļūdas netraucē uztvert saturu.
1	Apraksts primitīvs, vāji organizēts informācijas izklāsts.	Viedoklis izklāstīts fragmentāri, nepārlicinoša argumentācija.	Minēti daži ekonomikas fakti, nav atklātas likumsakarības.	Būtiskas kļūdas ekonomikas terminu lietojumā vai pareizrakstībā. Teikumu uzbūve un pareizrakstības kļūdas traucē uztvert saturu.
0	Neatbilst tematam, tālāk nav vērtējams.	Nav viedokļa un argumentācijas.	Nav minēti ekonomikas fakti un likumsakarības.	Nav lietoti ekonomikas termini.

** 3. daļā iegūto punktu skaitu sistēma reizinās ar 2.

Kopā par 3. daļu – 24 punkti.